

TEOSOFIJA.

Povijest je teosofije vezana o imena dviju žena, Ruskinje Jelene Blavacke i Ane Besant. Jelena Petrovna de Hahn ostavši rano udovica iza generala Blavackoga dade se na putovanje po Istoku, gdje se u Indiji uputi u okultizam. U Americi osnuje (1875.) „Teosofijsko društvo“, i kako je bila odrješita i agilna a usto vrstan „medium“, steče domala mnogo pristaša i sastavi čitav sustav okultistički spojivši u jedno elemente klasične mitologije, magije, gnosticizma te indijskih vjera i filozofija. Gotovo sva terminologija pa klasifikacija i glavni pojmovi indijskog su porijekla, a u Indiji se nalazi, u Adyaru (kod Benaresa), i središte društva s glavnim svetištem. Tu se zbivahu i „čudesna“, kojima se ponosila Blavacka, dok g. 1884. kondonsko „Društvo za psihička istraživanja“ ne rasrinka varalice. Od propasti spasi društvo Ana Besant. Od gorljive anglikanke postade ova vrlo inteligentna i agilna žena propovjednica krutog materijalizma i napisa „Priručnik slobodoumnika“ u dvije sveske. Nakon deset godina grozničave materijalističke propagande ogadi joj se materijalizam i još prije nego se upoznala s Blavackom, koja ju je uputila u teosofiju, začlani se u slobodnu zidariju. U Adyaru, gdje je stalno boravila, napisa mnogo spisa teosofijskih i odavle bi pošla u Evropu na agitaciju. Tako steče odlučan utjecaj u teosofijskom društvu, koji doseže vrhunac na pariskom kongresu g. 1906. Otada poče joj ugled i utjecaj padati, osobito radom takmaca njezina Rudolfa Steinera, pa sablažnjivim praktika, s kojima je vezano ime uglednoga teosofa Leadbeatera. Premda je pariski kongres oduzeo tomu Leadbeateru odborsku čast, uze ga Besantova ipak za glavnog si pomagača te s njim g. 1908. primi u sektu trinaestgodišnjeg Inda Križnamurtija nadjenuv mu na „budističkom krštenju“ zvučno ime Alcion. Taj će dječak biti „Gospodin i Mesija“, komu treba da se teosofi klanjaju. Leadbeater sastavi

spis, koji izade pod Alcionovim imenom (francuski prijevod „Aux pieds du Maître“, 1912.). U biografiji pripovijedaju se opširno trideset i dva utjelovljenja Križnamurtijeva. Njemu u čast osnova se i red „Istočne zvijezde“. Da komika bude potpuna, Besantova napisa lunarnu prapovijest mladoga „Mesije“, u kojoj prikazuje u kolibi čovjeka (lunarnoga), ženu mu i djecu oko njih i „među ovim majmunima mi prepoznamo one, koji će kasnije biti g. Leadbeater, Mrs. Besantova, J. Križnamurti i sin njegov Mizar. Mi možemo dati buduća im imena, da se mogu bolje prepoznati, premda još nisu ljudi.“*) Sublunarna je povijest Alcionova jednako čudesna. U toku preobraženja svojih budući se „Učitelj svijeta“ ukazuje kao sin talijanskog teosofa Fabricija Ruspolija, koji je tada još bio žena. Nemojte se nimalo snebivati: to se dogodilo u pustinji Gobi 72.000 godina prije naše ere!

Taj „mesijanski delirij“ Besantove urodi rascjepom teosofijskoga društva. Pod vodstvom Štajerca dr. Rudolfa Steinera otkinuše se od njega lože bavarске, pruske, rajnske, švajcarske, austrijske i oveći broj francuskih, pa i neke engleske i indijske. Disidenti se prozvaše antroposofi, a svoju nauku antroposofijom.

Glavne su dvije nauke teosofije: metampsihoza (seoba duša) i tako zvana „karma“ t. j. ovisnost čovječe sudbine o prijašnjem zemaljskom životu. Oboje se kosi s objavljenom istinom, a i teosofijski pojam Boga skroz je panteističan. Steineru je Isus Krist nekakav „sunčani duh“; taj je unišao u nekolike čovječanске dijelove, što su nekoć pripadali Zolocaustu, a od Golgote mu je zemlja organizam.

Teosofi nadoše pristaša ponajviše među protestantima. Čak su neki pastori uzeli Steinera u obranu nadajući se, da će time pomoći protestantizmu, koji

*) Besant-Leadbeater, Man; Where-Now-Wither 1913. str. 34.

je u gotovu rasulu. Teosofijsko maštanje zavelo je i neke katolike, jer teosofi uvijek tvrde, da njihova nauka ne dira ni u čiju vjeru, nasuprot pogoduje nultarnjem „esoteričkom“ razumijevanju svake vjere.

Iz dojakošnjeg razlaganja bjelodano izlazi, da je Crkva s pravom osudila teosofiju. Zboru naime sv. Oficija stavljeno je slijedeće pitanje: „Može li se nauka, što se danas zove teosofija, dovesti u sklad s naukom katoličkom, i prema tome, da li je dopušteno pristupati u teosofijska društva, pribivati njihovim sastancima, čitati njihove knjige, smotre, novine i spise?“ Odlukom od 18. srpnja 1919. odobrenom od sv. Oca Pape odgovori pomenuti zbor **negativno**: katoliku je dakle zabranjeno začlaniti se u teosofijska društva i zalaziti u njih te bez dozvole čitati teosofijske spise. Steiner doduše u svojem tjedniku „Die Dreigliederung des sozialen Organismus“ (br. 8.) naziva odluku svete Stolice „atentatom na povjesni zadatak samoodređenja individuuma“; to dakako ne stoji, ali je svakako sigurno, da je teosofija atentat na Bogom objavljenu vjeru i na — zdrav razum.*)

M. Vanino D. I.

UMIJEĆE MOLITVE.

Napisao Mgr. de Mathies. — Prevodi B. Stržić.

NEVJERA I „POLUVJERA“.

VII.

Sad treba koju reći o prigovorima protiv vjere, što ih čine nevjernici i ljudi slabe vjere. Čudno je, da se uopće prigovara nečemu, što više u svakoj religiji kroz sve vijekove ljudi svake dobi, spola i staleža kao nešto posve razumljivo, naravno! Čudno

*) Les Nouvelles religieuses 1919. br. 17, Stimmen der Zeit, stud. 1919. i Acta apostolicae Sedis 1919., br. 11.